

A photograph of two young children, likely from the Antehako tribe, standing in a shallow, muddy river. The children have their hair styled in traditional braids. The water is a murky, yellowish-brown color, and the background shows some green foliage on the riverbank.

Matija Nared

# **OBIČAJI, NAVADE IN VEROVANJA NA MADAGASKARJU**

**Raziskovanje kulture  
plemena Antešakov z udeležbo**

Matija Nared

**OBIČAJI, NAVADE IN VEROVANJA  
NA MADAGASKARJU**

**Raziskovanje kulture  
plemena Antešakov z udeležbo**

Ljubljana 2016

# KAZALO

<b>Predstavitev raziskovanja</b>	<b>11</b>
Uvodne besede	13
Kaj pravzaprav je ordal?	15
Smeri raziskovanja	17
Dodatno posebno pojasnilo	21
<b>MALGAŠKA DRUŽBA IN RELIGIJA</b>	<b>23</b>
Uvodna pojasnila glede antešaške družbe in religije	25
Madagaskar in malgaška plemena	29
Poselitev	29
Zemljevid poseljenosti otoka Madagaskarja po plemenih	35
Kratka zgodovina otoka od evropskega odkritja do konca obdobja kolonizacije	36
Antešaška družba	41
Splošno o Antešakih	41
Zemljevid ozemlja Antešakov	51
Rabakara in Mašijanaka	52
Organizacija antešaške družbe	56
Temeljna delitev na pleme in klan ter lastništvo zemlje	56
»Kralji« in »kraljestva«	57
Ustoličevanje kraljev	59
Fokonolona – vaška skupnost	61
Sprejemanje zakonov	63
»Dina Tanilo«	64
Klani in fihavanana	74
Poroka in pobratenje	80
Patriarhalnost, patrilokalnost in hierarhičnost	82
Verovanje	87
Stvarnik, Sveta zemlja in predniki	88
Zanahary – Stvarnik	88
Sveta zemlja	92
Predniki in kult prednikov	97
Splošna opredelitev kulta prednikov	97
Kult prednikov pri Antešakih	102
Osrediščenje prednikov: »ostri les«	105

Rojstvo in smrt: od človeka do prednika (obredi prehoda)	108
Razni drugi duhovi in prikazni	137
Žrtvovanje, tabu in magija	141
Uvodna pojasnila	141
Žrtvovanje	142
Splošno o žrtvovanju	142
Izvor žrtvovanja	143
Očiščevanje z žrtvijo	147
Stik s Stvarnikom in predniki	151
Razdeljevanje mesa	153
Fady – tabu	154
Tabu psa	158
Magijske prakse in čarovništvo	161
Splošno o magiji	161
Magija in Antešaki	166
Čarovništvo: vrači (ombiasa) in slabi čarovniki (mpamosavy)	168
Ekskurz o besedi; pomen govorce in obreda	180
<b>ORDALI – SODNE PRAKSE NA PODLAGI VEROVANJA</b>	<b>191</b>
Uvod v preučevanje ordalov	193
Ordal in prisega kot univerzalna pojava	199
Oblike ordalov in razširjenost	200
Ordal z mrzlo vodo	200
»Ognjeni« ordali	202
Izbor afriških ordalov in ordali s strupom	206
Ordali za odkrivanje posameznega krivca	208
Tehtnica	211
Ordali s hrano	212
Sodni dvoboj	212
Ordali z umrlimi	215
Prešuštvo	217
Prisege	218
Sodna praksa ordalov na slovenskih tleh v srednjem veku	220
Cerkev in ordali ter počasen zaton ordalov v Evropi	221
Ekskurz o vedeževanju in nekromantiji kot opomba k razjasnjevanju klicanja prednikov ter magiji	226
Med magijo in religijo	229
Uporaba ordalov na Madagaskarju	231
Tangena (ordal) – preizkus resničnosti	231

Ordal s strupom	237
Ordal s strupom tangenom pri Becimisaraka (Betsimisaraka)	243
Antešaški ordali na splošno – pojasnila	249
Kaj so o antešaških ordinalih že pisali	256
Nekaj primerov osebnih zakletve	257
Zakletve pri pobratenju	258
Ordali za ugotavljanje očetovstva	262
Primer iz Mašijanake	262
Primer iz Matange št. 1	266
Primer iz Matange št. 2	267
Primer iz Matange št. 3, ordal trebuha (tange kibo)	267
Zakletve glede očetovstva	268
Prvi primer:	268
Drugi primer:	268
Primer iz Manambondra	269
Primer iz Midongyja	269
Spori glede zemlje	270
Spor med klanskimi skupinami zaradi zemlje in prvenstva	270
Spori za zemljo znotraj sorodnih klanov ali znotraj klana	271
Ordali in zakletve pri dokazovanju kraje	274
Ordal orla belih kril (papango fotsy elatra)	275
Ordal z volom (Midongy)	276
Ordal s zlatom in vodo (tangena ranom-bolamena)	277
Ordal trebuha (tange kibo)	279
Primer:	279
Ordal ob vdoru v hišo	280
Zakletve pri dojki (tange hanjona »ame nono«)	281
Primer:	281
Ordali, povezani s krajo kosti	282
Primer iz Mašijanake	283
Midongy	285
»Umivanje brade« (Matanga)	285
Ordal strele (tange baratry)	286
Ordali pri dokazovanju čarovništva	286
Ordal za dokazovanje čarovništva v Vangaindranu	288
Ordal za dokazovanje čarovništva v Matangi	290
Ordal za dokazovanje čarovništva v Fapiri	292
Ordal za dokazovanje čarovništva v Manambondru	293
Ordal za dokazovanje čarovništva v Mašijanaki	294

Ordal za dokazovanje čarovništva v Midongyju in očiščevanje vasi	296
Očiščevanje vasi v Vangaindranu (Zafimahavaly)	297
Primer ordala »merjenje mrliča« iz Matange	298
Krokodili	299
Kratek prikaz ordalnih praks nekaterih okoliških plemen	302
Prikaz krajev, kjer so bili pridobljeni podatki o ordalu iz drugih plemen	303
Antemuru (Antemoro)	304
Ordali plemena Antanusi (Antanosy)	306
Ordali pri plemenu Antandžuj (Antandroy)	310
Ordali pri plemenu Tanala	311
Očiščenje po opravljenem ordalu	313
Uroki proti ordalom	317
Opombe k predstavljenim ordalom	319
Osebne zakletve in dokazovanje očetovstva	319
Kraje	321
Kraje kosti	322
Ordali v povezavi s čarovništvom in uživanje mesa umrlih	323
Nekaj pojasnil k ordalu s krokodili	326
Sklep k preučevanju ordalov	331
<b>VLOGA ORDALA PRI ZAŠČITI ČLOVEKA</b>	<b>335</b>
Uvodna pojasnila	337
Vrednotenje posameznika	339
Država, to sem Jaz	343
Kratka politična zgodovina Madagaskarja od dekolonizacije do danes	343
Demokracija in tisto, kar je v ozadju	346
Avtorji malgaškega prava	348
Problem človekovih pravic na Madagaskarju	353
Relativizacija problema	353
Kršitve	355
Ordal – učinkovit način preprečevanja zlorabe moči in simbol očiščenja	363
Ukrep proti zlorabi	363
Ordal kot očiščenje	367
Odnos plemen do države	369
Posameznik v zavetju klana	375
Temeljna zaščita antešaških človekovih pravic	380
<b>SKLEP</b>	<b>383</b>
Recenzije	385

Skrivnostne božje sodbe med Antešaki na Madagaskarju	385
Recenzija dela Običaji, navade in verovanja na Madagaskarju, Raziskovanje kulture plemena Antešakov z udeležbo	388
REFERENCE	391
Viri	391
Literatura	392
Življenjepis	403

# MALGAŠKA DRUŽBA IN RELIGIJA



# Uvodna pojasnila glede antešaške družbe in religije

Na začetku predstavitev družbenih in religijskih segmentov preučevane antešaške družbe je treba poudariti, da je ločevanje med družbo in religijo pravzaprav namenjeno samo lažjemu razumevanju podane snovi. Dejstvo je namreč, da so vsi segmenti antešaške družbe in religije najtesneje povezani. Kar je družbeno, je religijsko, kar je religijsko je družbeno. Zdi se celo, da je antešaški svet mnogo bolj vpet v religijski sistem kot v »realni« svet. »Malgaš je »par excellence« človek svojega prostora in svojega sveta. Mi pravimo raje »svojega sveta« kakor »svojega časa«, kajti svet, v katerem živi Malgaš, je skoraj brezčasen in v določenem vidiku večern«, pravi Andriamanjato (2002, 79). Rečeno drugače: zdi se, da bi lažje razumeli Antešaka brez vpetosti v realni svet kot Antešaka brez vpetosti v nadnaravni svet. V ozadju tega je tudi pojmovanje, da človek brez te temeljne vpetosti v sveto, v nadnaravno niti ne obstaja kot človek, ampak je »žival«, kar nam bo na razne načine pokazalo pričujoče preučevanje, še posebej pa tudi preučevanje pomena nekaterih ordalnih praks, ki obredno izključijo posameznika iz družbene sredine, ki ji pripada. To temeljno povezanost omenjamo tu zato, da nas ne bi zavedel miselni krog našega sodobnega evropskega sveta, ki je v svojem iskanju samoniklosti že zdavnaj skušal odmisлити predvsem sfero božjega in jo nadomestiti samo z razumom.

Tudi naše področje preučevanja sodnih praks, ki izhajajo prav iz vere v vsenavzočo Božjo moč in v ozadju tudi iz vere v Božjo pravičnost in skrb za pravico, nam nakazuje to temeljno odprtost za Božje in s tem temeljni verski vpliv na družbeno, civilno sfero. Durkheim (1968, 116) celo jasno nakazuje v zvezi s tem odnosom,

da religija vzpostavlja tudi družbene institucije, kot sta pravo in morala, kar obenem pomeni, da religija temeljno določa življenje družbe. Da je religija bistveni del ustroja družbe, pravi tudi Radcliffe-Brown (1994, 183), ko ugotavlja, da se oblika religije in oblika družbene strukture ujemata. In dalje, da je pravo na »svojih najelementarnejših razvojnih stopnjah neločljivo povezano z magijo in religijo; zakonske sankcije so v tesni zvezi z ritualnimi sankcijami« (243).

Glede na to, kar bomo spoznali v nadaljevanju, lahko rečemo, da je antešaska skupnost nedvoumno temeljno vpeta v odnos med živimi in mrtvimi. Brez te povezave izgubi ta skupnost vse tisto, kar zdaj je. Ves družben sistem, vse vrednote in večina delovanja je vpeto v to temeljno razmerje. Andriamanjato (2002, 12) v tem duhu pravi: »Treba je reči, da je malgaška družba stabilna, strogo hierarhizirana, da ima v njej vsak svoje mesto, kjer se počuti varno. Ta družba je natrpana s pravili in predpisi, katerih dejanska veljava izhaja iz malgaškega spoštovanja do tega, kar je bilo, kar je nekoč obstajalo ali kar so nekoč želeli njihovi predniki ali Bog.«

Ločitve »države in religije« ali bolje rečeno »družbe in religije« pri Antešakih ne zaznamo. Čeprav imajo Malgaši v novo ustavo vneseno pravilo o laičnosti države (2. člen ustave), imajo v preambuli napisano, da potrjujejo svojo vero v Boga (*Andriamanitra Andriananahary*) (Ustava 4. republike, 11. decembra 2010). Vse je del vsega in – kot bomo lahko razumeli – je v bistvu pravzaprav vse del Božjega: ljudi in vse druge stvari na zemlji je ustvaril Stvarnik, red, ki mu mora družba slediti in za katerega spoštovanje so še vedno odgovorni, pa so skupaj s Stvarnikom določili davni predniki. Ta red zavezuje vse in prekršitev starodavnih zakonov prinaša v skupnost težave, nesrečo, bolezen, smrt, neplodnost, predvsem pa strah. S tem pa tudi spoznamo, da je red v temelju ukoreninjen na »onem svetu«, ta pa je nedotakljiv. Tako vidimo, da »verovanje v

tem duhu povezuje družbo in daje odnosom in človeškim opravi-  
lom natančno določen pomen in veljavo« (Nared 2009, 267).

Skratka: preučevanje družbe brez preučevanja religije je v našem primeru nemogoče. Mnogokrat celo zasledimo, da je religijska komponenta mnogo bolj dominantna, kot je kakšna druga sfera, in da je vse pravzaprav podrejeno religijskemu. Del te podrejenosti človeškega Bogu bomo spoznali ravno v osrednjem delu našega preučevanja, ko bomo obdelovali antešaške ordalne prakse, s katerimi ljudje svoje težave, ki jih po človeški poti ne morejo rešiti, obredno zaupajo Bogu, prednikom in Sveti zemlji. To nam bo še enkrat nadvse jasno pokazalo, da Antešaki ne poznajo dveh svetov, da ločevanje služi samo nam in da je antešaški svet samo eden.

# Madagaskar in malgaška plemena

## Poselitev

Madagaskar leži na jugovzhodu afriške celine v Indijskem oceanu in meri 587.041 kvadratnih kilometrov. Je četrti največji otok na svetu. Geografsko se uvršča v Indijski ocean.

Izvor prebivalcev otoka Madagaskarja<sup>3</sup> je različen. Največji skupini sta polinezijska in bantujska, kako pa so predniki le-teh prišli na Madagaskar, pa je bolj ali manj zavito v skrivnost, saj ne poznamo nobenih posebnih zgodovinskih dokazov. V novejšem času lahko znanstveniki še največ ugotovijo z genskimi analizami (DNK) in s preučevanjem kulture, kajti tudi kulturne značilnosti lahko nakažejo možen izvor.

Glede Madagaskarja je nadvse zanimivo dejstvo, da se po vsem otoku govori enoten (osnovni) jezik, kar pomeni, da so bile te skupine, ki so po eni strani dokaj različne (tako kulturno kot rasno), po drugi mnogo bolj povezane, kot bi lahko mislili. Čeprav se v novejšem času zdi, da plemena niso »esencialno« povezana – kar izpeljujemo iz jasno določenih razmejitev plemen med seboj, pri čemer se sem in tja še vedno zasledijo tudi boji zaradi ozemeljskih sporov (Farafangana) –, pa to nekoč verjetno le ni bilo tako. »Glede na jasno afriško anatomijo nekaterih prebivalcev in glede na slabo komunikacijo se je vedno zastavljalo vprašanje, kako je mogoče, da je po celem otoku prevladal polinezijski jezik. Dr. Hildebrant – velik poznavalec Afrike – je, ko je prišel leta 1881 na Madagaskar,

---

<sup>3</sup> Zgodovino Madagaskarja povzemamo po *Encyclopædia Britannica* (2002) s. v. »Madagascar«. Če navajam druge vire, je to posebej naznačeno z opombo.

predlagal naslednjo razlago: Verjetno so se afriški bojovníki velikokrat podali s kanuji proti Madagaskarju in na Madagaskarju tudi spolno občevali z domačimi (polinezijskimi) ženskami. Vojaki so se vrnili, otroci pa ostali in govorili materni jezik (Cousins 1895, 38). Glede navzočnosti Afričanov na otoku lahko navedemo svojevrstno trditev, ki jo podaja Little; ta vidi vzrok za afriški izvor ljudi predvsem v trgovini s sužnji, ki so jih na Madagaskar več kot dvesto let vozili predvsem Arabci (Little 1884, 56). Tudi Renel pravi, da so afriški ljudje verjetno prišli na otok predvsem kot sužnji arabskih trgovcev (Renel 1921, 3; Grandidier 1902, 8)« (Nared 2009, 30). Svojevrsten vpliv so na otok prinesli tudi Arabci, ki so Madagaskar poznali že mnogo prej, preden so ga odkrili Evropejci. Vpliv arabske kulture se kaže predvsem pri plemenu Antemuru (Antemoro) in Sakalava. Nekateri pa nakazujejo večjo navezavo na Arabce tudi v povezavi s plemenom Antanusi (Antanosy).

Polinezijski predniki naj bi prišli na Madagaskar s področja Bornea in Sumatre, kar so pokazale študije jezikov. Pleme, ki je najbolj sorodno malgaškim prebivalcem, je pleme Diakov (Dyak) iz doline Barito na jugu Bornea. Ti ljudje na Borneu poznajo kult prednikov, poleg tega pa je pri njih pomembna religijska prvina harmonija. Pomemben podatek glede te religije je, da ljudje prakticirajo dvojni pogreb, kakršnega poznamo tudi na Madagaskarju pri plemenu Merina in pri plemenu Becileu (Betsileo): pri takem pogrebu »mrliča zakopljejo v zemljo in ga čez nekaj mesecev (lahko pa čakajo tudi nekaj let) izkopljejo, očistijo kosti, jih umijejo, nato pa posmrtne ostanke položijo na »pokopališče« v majhno leseno kočico na kolih.<sup>4</sup> Višina kočice je določena s statusom, ki ga je imel pokojni. Na vrhu piramide so plemenitaši, za njimi bojovníki, sledijo

---

4 Nekateri Malgaši iz plemena Merina iz višjih slojev postavljajo vrh grobnic lesene hiške, imenovane *trano manara* (mrzla, hladna hiša), ki služijo dušam umrlih za počitek (Lery 2001, 230).

navadni ljudje, najnižje so sužnji. Obred (in praznovanje) umivanja kosti, ki se imenuje *tiwah*, lahko traja trideset dni. Žrtvovanje goveda, prašičev in kokoši je pri tem prazniku temeljnega pomena. Ker gre za veliko finančno breme, ga navadno združujejo in izvajajo v sorodstvu za več družin. Obred je potreben, da se lahko duše umrlih pridružijo duhovom v večnosti« (Nared 2009, 31–32).

Tisti prebivalci Madagaskarja, ki so prišli z afriške celine, so izvorno Bantujci z jezikom svahili. V tem duhu lahko razumemo, da gre na koncu za dokaj razširjeno populacijo raznih sorodnih plemen in jezikov, ki naseljujejo jugovzhod Afrike in sosednje otoke v Indijskem oceanu. »Večinoma so to plemensko-klanske družbene ureditve, spoštujejo starejše, številna plemena prakticirajo mnogoženstvo, uporabljajo iniciacijske obrede prehoda za vstop v določeno družbeno skupino, značilno za posamezni spol, ljubijo petje in ples ...« (Nared 2009, 32).

Ne glede na izvor ljudi govorijo po vsem otoku isti jezik, polinezijski. Med »azijatske« skupine spada predvsem pleme Merina, del tega pa naj bi bil tudi višji sloj plemena Becileu (Betsileo), ki poseljuje osrednjo visoko planoto. »Afriška« plemena pa naseljujejo cel priobalni pas, razen plemena Bara, ki naseljuje južni del osrednje planote in nima stika z morjem. Med vsemi plemeni na Madagaskarju ima poseben položaj (poleg plemena Bara) še eno pleme: Antemuri (Antemoro). Zgodovina jih povezuje z Arabci, kar zasledimo že v opažanjih portugalskih mornarjev, ki so na »jugovzhodnem delu otoka večkrat naleteli na skupine Afroarabcev, ki so počasi s porokami in drugimi zvezami z domačini izoblikovali novo etnično skupino, imenovano Antemuru (Antemoro)« (Nared 2009, 38). Dejstvo je, da je bila prva znana pisava na Madagaskarju arabska in da so te »svete knjige« obstajale prav pri Antemurih. Zato so ti ljudje sloveli kot izobraženi in so bili iskani zdravniki, vedeževalci in astrologi (Ljudstva sveta 1980, 354). Ker imajo zaradi svojega vpliva, predvsem glede magije, po celem

otoku poseben status<sup>5</sup>, se še malo zadržimo pri njih. Svoje čase so o njih pisali: »Naprej proti jugu, na obali, je provinca Matitanana v glavnem poseljena z Arabci, ki že stoletja trgujejo z Malgaši. Prerokovanje, uroki, napovedovanje usode in podobno praznoverje prevladujejo med temi ljudmi od pradavnih časov do te mere, da je vsako dejanje Malgašev – od njihovega rojstva do smrti – usmerjano s temi obredi« (Missions and martyrs in Madagascar 1864). Na to pa namiguje tudi Renel (1921, 5–6), ki pripisuje arabskemu vplivu razne magijske prakse, predvsem izdelavo amuletov. Nared (2009, 32) pa dodaja, da je tudi »*sikidy* – tehnika vedeževanja – popolnoma arabskega izvora. Ravno tako naj bi bili arabskih korenin slabi in dobri dnevi, vpliv mesecev na usodo, astrologija, gotovo pa so arabskega izvora imena dni v tednu in tudi imena mesecev starega malgaškega koledarja. Zmotno pa bi bilo, če bi trdili, da so malgaški amuleti, odiji in sampiji samo arabskega izvora.« Mislimo pa, da tudi uporaba ordalov ne izhaja iz arabskega kulturnega prostora.

Malgaška zgodovina nam odstira še eno skrivnost: Vazimbe. Ti naj bi bili prvotni prebivalci otoka. Cousins (1895, 61–62) problematiko takole predstavi: »Hova (Merinci) verjamejo zase, da so bili zavojevalci Vazimb, ki naj bi bili prvotni prebivalci sedanjega merinskega področja. Stari grobovi Vazimb se še vedno obravnavajo kot sveti kraji, na katerih se na splošno darujejo daritve. Duhovi Vazimb, ki prebivajo na takih krajih, naj bi imeli moč, da pošljejo bolezen nad tistega, ki jih užali ali razjezi. Imena nekaterih Vazimb so ohranjena v tradicionalnem izročilu in po njem lahko sledimo imenom mnogih kraljev, izmed katerih so skoraj vsi nepoznani, dokler ne pridemo do prvega suverena, za katerega se zdi, da ima jasno podobo: Andrianampoinimerina – očeta kralja Radama I.« Nekateri pa pojmujejo Vazimbe kot enega izmed tananarivskih klanov (Renel 1921, 40–41). Kakor koli, od Vazimb

---

5 Ljudje se z Antemuri ne upajo prepirati, ker se bojijo, da jih bodo zastrupili.

so ostali le še skrivnostni grobovi, ne ve pa se niti za njihov izvor niti kdo je v njih pokopan. Ti grobovi pa kljub vsemu zavzemajo posebno mesto v magijskih (čarovniških) kultih.

Ne glede na to, da se ne ve natančno, kako je potekalo naseljevanje ljudi po otoku Madagaskar, pa se ve, kako so poseljeni ljudje zdaj in kako opredeljujejo sami sebe. V današnjem času se ljudje delijo na okoli dvajset večjih etničnih skupin, katerih enoten izvor, kot bomo lahko videli pri Antešakih, ni jasen, čeprav se navzven lahko tako zdi.

Čeprav je v današnjem času Madagaskar samostojna država, združena pod eno vlado, smo lahko spoznali, da ljudi povezuje pravzaprav malo stvari. Vsak se drži svojega; bolj kot država jih povezujejo starodavne navade, in teh se držijo in te, med katere lahko uvrstimo predvsem prav kult prednikov, so v grobih obrisih po vsem otoku dokaj podobne. V zvezi s kultom prednikov je poudarjeno čaščenje starejših. Pri vseh plemenih pa je pomembna tudi obreza. Tudi govedo<sup>6</sup> je pri mnogih plemenih pomembno in večinoma simbolne verskoobredne narave.<sup>7</sup> »Kakor bomo videli pozneje, so Malgaši in govedo neločljivo povezani in »ontološko« pripadajo istemu svetu: voli so lahko posredniki med nadnaravnim svetom in ljudmi ali pa so človekovi »namestniki« (Nared 2009, 35). Govedo je zanje prisposoba za življenje človeka in ga s takim spoštovanjem tudi gojijo. Seveda je to, vsaj kar zadeva govedo, dokaj skopa opredelitev, ampak za začetna poglavja naj zadostuje. Svojevrsten pomen goveda bomo lahko spoznavali v celotnem pričujočem delu, natančneje pa v

---

6 V našem delu je veliko govora o govedu. V samih zapisih uporabljamo tako besedo »govedo« kot tudi »vol« in vse izpeljanke iz tega. Različica, ki se uporablja, ima osnovo le v prikladnejšem zapisu, v primernejši stavčni gradnji, sicer pa pomensko »goveda« in »volov« ne razlikujemo.

7 O izjemnem pomnenu goveda se bralec lahko pouči v poglavju o verovanju (endokanibalizem in žrtvovanje).



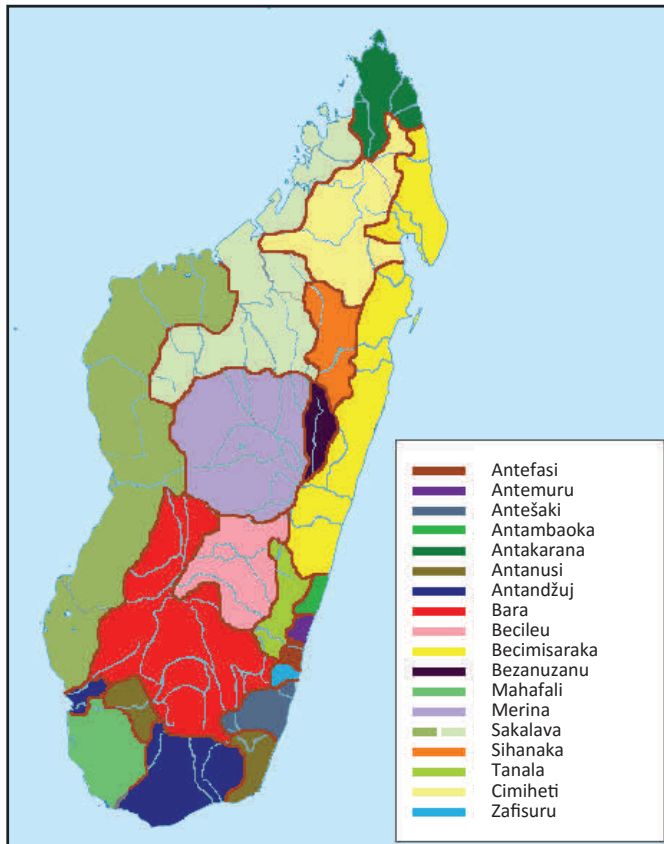
poglavjih, ki bodo govorila o pogrebnih slovesnostih, in tudi v posebnem poglavju, v katerem opredeljujemo žrtvovanje.

Sčasoma so Malgaši začeli uporabljati latinico.<sup>8</sup> Kasneje se je zaradi kolonialnega vpliva domačemu jeziku pridral še francoski jezik, in ta je še vedno, tudi v današnjem času, eden izmed uradnih jezikov.

---

8 Malgaške besede lahko izgovarjamo dokaj podobno kot slovenske, imajo pa nekaj pravil za izgovorjavo glasov. Tr se izgovori č (trano – čanu), dr se izgovori dž (Manambondro – Manambundžu), ts se izgovori kot c (Betsileo – Becileu), o se izgovori u (aomby – aumbi). Antešaki pa imajo še to posebnost, da s izgovarjajo kot š. Poznamo še druge posebnosti, za osnovno razumevanje pa so te, ki so prikazane, dovolj.

## Zemljevid poseljenosti otoka Madagaskarja po plemenih



Splošna plemenska razdelitev: Merina – 26 %, Becimisaraka (Betsimisaraka) – 15 %, Becileu (Betsileo) – 12 %, Cimiheti (Tsimihety) – 7 %, Sakalava – 6 %, Antandžuj (Antandroy) – 5,3 %, Antešaki (Antesaka) – 5 %, Tanala – 3,8 %, Antemuru (Antemoro) – 3,4 %, Bara – 3,3 %, Sihanaka – 2,4 %, Antanusi (Antanosy) – 2,3 % in drugi, ki zajemajo manj kot dva odstotka: Antaifasy, Antakarana, Betanimena, Bezanozano, Mahafaly, Vezo, Antambahoaka idr. (University of Texas Libraries 2008).

(Zemljevid prirejen po: [https://en.wikipedia.org/wiki/Demographics\\_of\\_Madagascar#/media/File:Ethnic\\_groups\\_of\\_Madagascar\\_Map.png](https://en.wikipedia.org/wiki/Demographics_of_Madagascar#/media/File:Ethnic_groups_of_Madagascar_Map.png))

## Kratka zgodovina otoka od evropskega odkritja do konca obdobja kolonizacije

Otok Madagaskar so mnogo pred evropskim odkritjem (leta 1500 ali 1506) poznali Perzijci in Arabci, ki »so ga že od nekdaj poznali pod imenom Sarandib« (Rochon 1890, 354). Tudi mesta, ki so jih novi raziskovalci našli na severu otoka, so spominjala na tista, ki so bila del širše afroarabske trgovinske mreže. Evropejci so poimenovali otok po svetem Lovrencu, ker je bil datum odkritja spominski dan njegove mučeniške smrti. Kot poroča Grandidier (1902, 11), so papežu o tem odkritju sporočili takole: »Na koncu svojega pisma papežu Juliju II. /.../ portugalski kralj naznanja papežu odkritje velikega otoka, ki ne zaostaja za Cejlonom (Taprobane) in je poseljen s Saraceni (Sarrasins). Otok leži ob vzhodni obali Afrike in je dolg 1 milijon korakov.« Madagaskar je po tem »odkritju« postal zanimivo raziskovalno področje za mnoge evropske velesile.

Najprej so si otok prisvojili Francozi in ustanovili bazo na jugovzhodu otoka na področju današnjega Tolonara. Večjih osvajalskih uspehov pa niso dosegli.

Madagaskar je bil v tem času poseljen z ljudmi, čeprav zelo redko. Prebivalstvo ni poznalo večjih političnih združevanj, združevali so se le na plemensko-klanski osnovi. Te etnične skupine niso imele nikakršne »nacionalne« zavesti. Glavni vir za preživetje je bilo ribištvo, pastirstvo in poljedelstvo.

Prve večje organizirane skupine – kraljestva – so nastale v 16. stoletju. Gre za kraljestvo dinastije Maroserana na jugozahodu (Sakalava) in merinsko kraljestvo v centralnem delu otoka. Bilo je še nekaj manjših političnih zvez, ki pa se niso dolgo obdržale. Najdlje je zdržalo merinsko kraljestvo, ki je vladanje razširilo na ves otok, in tako je bilo do prihoda francoskih kolonizatorjev. Merince je pod enotno

oblastjo združil okoli leta 1797 eden najpomembnejših merinskih kraljev, Andrianampoinimerina, ki je vladal v letih 1787–1810. Pod svojo oblastjo je poenotil zakone in administracijo. Naj tukaj omenimo še to, da je Andrianampoinimerina trgoval s Francozi in jim prodajal sužnje v zameno za strelno orožje. S tem orožjem »je zavojeval pleme Becileu (Betsileo) in si ga podvrigel. Opravi je tudi več drugih bojnih pohodov na okoliška plemena« (Nared 2009, 39). Njegov sin Radama I. (1810–28) je nadaljeval odprt odnos do tujcev, čeprav se je bolj navezal na Angleže, ki so imeli postojanko na Mauritiusu. Ta navezava je rodila bolj organiziran boj proti Francozom, ki so imeli nekaj postojank na vzhodni obali, in »načelen« boj za odpravo suženjstva. Radama je počasi, predvsem s pomočjo pušk, osvojil skoraj cel otok. Kasneje je povabil na Madagaskar evropske rokodelce in angleške misijonarje. Leta 1817 je Radama I. zavzel pristaniško mesto Tamatave na vzhodni obali, od koder se je kasneje podal na nekaj osvajalskih ekspedicij nad obalno prebivalstvo. Sčasoma je razširil oblast nad vsem obalnim delom na zahodu otoka in si podvrigel celotno ozemlje kraljestva Sakalava. Francozom je ostal pod nadzorom le še otok Nosi-Boraha, po francosko Sainte Marie (Sveta Marija).

Odprtost otoka pa ni dolgo trajala. Naslednica Radame I., vdova Ranavalona, ki je nasledila tron leta 1828 in vladala do 1861, je otok ponovno zaprla pred tujci. »Kraljica je zavrnila evropeizacijo otoka in izgnala krščanske misijonarje ter nastopala proti malgaškim spreobrnjencem. S svojim krvavim preganjanjem se je zapisala v malgaško krščansko zgodovino kot »malgaški Neron« (Boljka 1969, 113). Angleži in Francozi so jo sicer hoteli pokoriti, vendar jim ni uspelo. Kraljica jih je leta 1845 premagala v pristanišču Tamatave. Ob času njene smrti je bil Madagaskar popolnoma izoliran od tujih vplivov« (Nared 2009, 40).

Kruto kraljico je za kratek čas zamenjal sin Radama II., ki je vladal od 1861 do 1863. Mladi kralj je ponovno odprl Madagaskar

tujim vplivom. Tujci so lahko prihajali na otok neovirano. Začelo se je tudi aktivnejše pokristjanjevanje, razmahnilo pa so se tudi trgovina in drugi ekonomski interesi.

Po koncu vladanja Radama II. je postal najvplivnejši veljak v državi vrhovni poveljnik vojske Rainilaiarivoni. Postal je premier in se je poročil kar s tremi kraljicami zapovrstjo: Rasoherino, Ranavalono II. in Ranavalono III. V tem obdobju se je država nekoliko posodobila. V province so postavili ministre in guvernerje po evropskem vzoru. Rainilaiarivoni je nekoliko posodobil tudi pravni sistem.

Madagaskar so pod svojo oblast hoteli dobiti Francozi. Vojaško delovanje so zastavili leta 1883. Pozicije, ki so iz tega vojskovanja izšle, pa niso bile ravno jasne. Leta 1890 so Britanci od otoka »dvignili roke« in ga prepustili v upravljanje Francozom (protektorat). Ti so ga dokončno zavojevali leta 1895, ko so prišli s svojimi četami do Antananariva. Domača vladna garnitura je bila v kratkem zamenjana. Generalni guverner in sprva tudi vojaški poveljnik je bil general Joseph-Simon Gallieni. Oblast Francozov se je počasi razširila po vsem otoku, čeprav ne ravno brez težav. Prve vstaje so se pojavile že leta 1897, sledile so še 1898 na severozahodu in 1904 na jugovzhodu. Intenzivno se je posodabljal šolstvo, zdravstvo, prometna infrastruktura in drugo. Posodabljanje je bilo intenzivnejše v mestih. V tem času so uradno odpravili suženjstvo.

Prve poskuse nacionalnega prebujanja zasledimo že leta 1920, ko je Jean Ralaimongo začel kampanjo za pridobitev francoskega državljanstva za Malgaše, kar se je počasi obrnilo v nacionalistično gibanje. Med drugo svetovno vojno so otok začasno zavzeli Angleži in Južnoafričani, vendar so ga po vojni vrnilo Francozom. Nasilje je ponovno izbruhnilo leta 1947 na vzhodnem delu otoka. »V teh nemirih je izgubilo življenje 11.000 ljudi, še tisoč ljudi pa sta med skrivanjem v negostoljubnih tropskih gozdovih pred francosko vojsko in vojsko upornikov pomorila, kakor bi rekel kralj Radama, dva zelo dobra

generala: general *Hazo* (gozd) in general *Tazo* (malarija) – torej glad in mraz« (Nared 2009, 42). Stvari so postale ohlapnejše šele leta 1956, ko je Philibert Tsiranana ustanovil Socialdemokratsko stranko, katere člani so bili predvsem priobalni ljudje. Počasi so Francozi popustili in na referendumu 28. septembra so se ljudje odločili za samostojnost in jo 14. oktobra 1958 tudi razglasili. 26. 6. 1960 je Malgaška republika dobila popolno neodvisnost. Tsiranana je postal prvi predsednik republike.

Novejšo zgodovino in razvoj v času osvobojene malgaške države bomo spoznali še v zaključnih poglavjih, saj gre za eno ključnih stvari, ki nam nakaže razvoj pravnih sistemov in problem spoštovanja človekovih pravic, kar je pomembno za naše razumevanje ordalnih praks.